

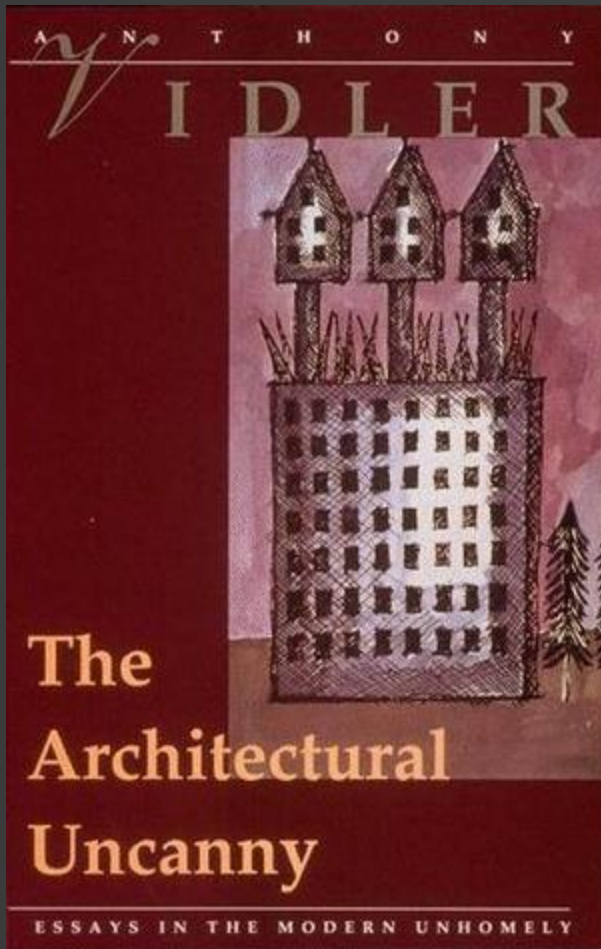
Anthony Vidler

Het Unheimliche in de architectuur

The Architectural Uncanny

Essays in the Modern Unhomely

London 1992

- Auteur *Anthony Vidler*
- Architectuurhistorische en kritische essays
- Gemeenschappelijk thema: *het Unheimliche*
- 225 pagina's

Inhouds opgave

Preface

Introduction

I Houses

Unhomely Houses

Buried Alive

Homesickness

Nostalgia

Het unheimliche als literair,
esthetisch, filosofisch en
psychologisch concept

II Bodies

Architecture Dismembered

Losing Face

Trick/Track

Shifting Ground

Homes for Cyborgs

Het unheimliche in
hedendaagse architectuur

III Spaces

Dark Space

Posturbanism Psychometropolis

Oneirism

Vagabond Architecture

Transparency

Gevolgen voor de
stedelijke ruimtes

Anthony Vidler

- Geboren 1941
- Architectuurhistoricus/
theoreticus
- O.a. Princeton, Cornell
- Specialisatie Franse
architectuur 18^e eeuw
- Vele publicaties
- Scherpzinnige essays

Doel van dit boek vlgs Vidler

Onderzoek naar aspecten

van het ruimtelijke en architectonische

“**unheimliche**”, zoals in de 20^e eeuwse

literatuur, filosofie, psychologie en

architectuur geschetst

The introduction

“Unheimliche” architectuur

- Lege parkeerterrein
- Verlaten winkelcentra
- Moderne metropool

Er ontstaat vanaf 1870 een hedendaagse
gevoeligheid voor het onheilspellende van
de grote stad:

Nieuwe fobieën als ruimtevrees, pleinvrees,
claustrofobie

Unheimlich komt van Freud

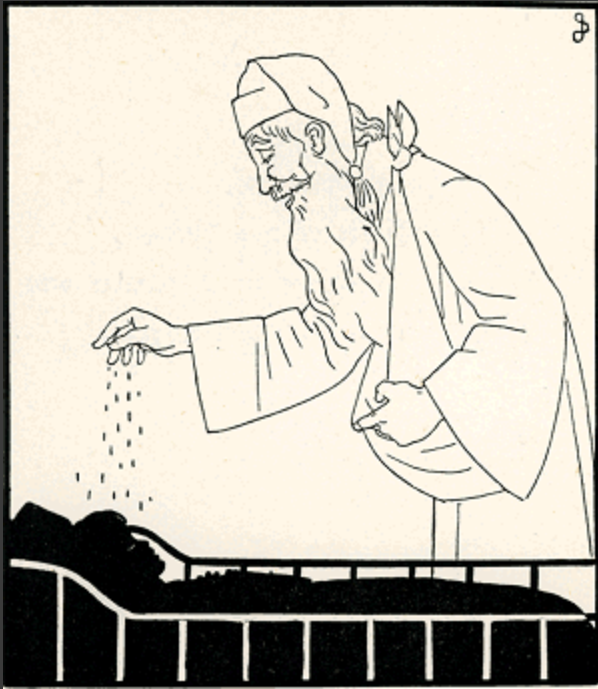

Essay 1919

Unheimlich = onhuiselijk:
meer dan zich niet thuisvoelend

Iets wordt plotseling “onvertrouwd”

Das Unheimliche (2)

- Freud stelt dat dit terug te voeren is op verdrongen complexen uit de jeugd, zoals het castratiecomplex
- Hij illustreert dit met het verhaal van E.T. Hoffman *“Der Sandman”*

De mens werd in de 20^e eeuw fundamenteel ontheemd

- ⦿ Ontworteling door WO I en WO II
- ⦿ Ballingen
- ⦿ Crisistijd
- ⦿ Dakloosheid

Hierdoor nostalgie naar verloren woonkarakter

Vervreemding van de wereld is een moment van kunst (Adorno)

Alleen door een schok
(modernistische avant- garde) kan
de wereld tot zich zelf doen geraken

Kunst is aldus de seismograaf van
vervreemding

- ⊙ Aldus is *vervreemding* onlosmakelijk verbonden met (post)moderne kunst en de traumatische ervaringen van de 20^e eeuw.
- ⊙ Dus zit het *unheimliche* ook in architectuur: heim (woning) is thuis

Unheimliche in architectuur:

locaties van onheilspellende ervaringen

Spookhuis
(House of Usher, Poe)

De grote stad: ervaring van
vervreemding en ontworteling

Unheimliche gebouwen?

- ⊙ Maar *unheimliche* architectuur is een psychologisch fenomeen
- ⊙ Gebouwen op zich zijn niet onheilspellend
- ⊙ Gebouwen kunnen wel herkenbare *unheimliche* kenmerken hebben of een geschiedenis van onheilspellende gebeurtenissen

Het architecturale *unheimliche*

- ◎ Dubbelzinnig concept
 - Historisch
 - Fictie
 - Psychologisch
 - Aanzien/voorkomen

Het concept van het *Unheimliche* kan helpen
om moderniteit te begrijpen

Slot alinea *Introduction*

- ◎ Hedendaagse architectuur:
 - Ontdaan van de ideologische impuls
 - Voedingsbodem voor het unheimliche
 - Nog steeds de geest van de avant-gardepolitiek

Het *Unheimliche* is van oudsher vertrouwd, maar
steeds verdrongen en komt nu te voorschijn
(Freud)

Epiloog

(Heyne, *onherleidbaarheid van het wonen*)

- ◎ Vidler concentreert zich op het *unheimliche* dat het eigene en het vreemde aan elkaar koppelt
- ◎ Het *heimliche* en *unheimliche* zijn onlosmakelijk met elkaar verweven
- ◎ Het *unheimliche* is een belangrijke esthetische en psychoanalytische categorie, die een antwoord vormt op het trauma van de moderniteit

Kritische kanttekeningen

(Heyne, De ontdekking van de ruimte)

- Vidler compliceert het concept van ruimte
- Vertroebelt de schijnbare helderheid van ruimte
- Haalt connotaties aan die ver verwijderd zijn van het begrip ruimte

Zakencentrum Rotterdam moet vanaf 2012 bruisen (NRC 13-2-2008)

Artist's impression van het Delftseplein in Rotterdam

Tentamenvraag

Anthony Vidler introduceert het begrip
unheimliche architectuur

1. Wie heeft deze term van *unheimliche* oorspronkelijk bedacht?
2. Voor welk type bebouwing achtte Vidler zijn benadering in metafysische zin toepasselijk?
3. Hoe zou je Vidlers methode kunnen classificeren als kunsthistorische benadering en waarom?